

Referat fra møde den 13. november 2024 i brugerrådet for Naturstyrelsen Hovedstaden

Hovedstaden
J.nr. 22/21927

Mødedeltagere:

Søren Espersen, Natur og ungdom
Anna Bodil Hald, Botanisk Forening
Helle Bomgaard, Danske Handicaporganisationer
Poul Evald Hansen, Danmarks Naturfredningsforening
Henrik Ibsen, Entomologisk Forening
Morten Christensen, DGI
Anita Garbers, Dansk Vandrelaug
Ingelise Aarøe Petersen, Dansk Ornitologisk Forening
Vibeke Preisler, Friluftsrådet
Hanne Krarup Nielsen, Det Danske Spejderkorps

Charlotte Mølgaard, Naturstyrelsen Hovedstaden
Else Lerstrup Pedersen, Naturstyrelsen Hovedstaden
Jeppe Nielsen, Naturstyrelsen Hovedstaden
Kim Søderlund, Naturstyrelsen Hovedstaden

I referat: HST = Naturstyrelsen Hovedstaden

Fraværende:

Dorthe O. Andersen, Danmarks Idræts Forbund
Troels Bent Hansen, Danmarks Orienteringsforbund
Lars Bruun, Dansk Rideforbund
Adam Engel, Wonderful Copenhagen

Velkommen til nye medlemmer:

Morten Christensen har overtaget pladsen som DGI's repræsentant efter Jens Overgaard
Anita Garbers har overtaget pladsen som DVL's repræsentant efter Lis Nielsen

1. Meddelelser

Kim Søderlund og Charlotte Mølgaard orienterede:

Bellevue, Charlottenlund Fort og Forstbotanisk Have er solgt til Gentofte Kommune pr. 1.6 2024

Mikkelborg: Naturstyrelsen har pr. 1.7 2024 overdraget arealerne ved Mikkelborg til Freja A/S, som nu er i gang med at sælge arealerne.

MTB-spor i Hareskovene: Miljøstyrelsen har som skovlovsmyndighed vurderet, at MTB-sporet i Hareskovene har strækninger, som ikke kun er et befæstet spor, men er opbygget med så mange tekniske faciliteter, at det kræver en egentlig dispensation iht. skovloven. HST er i færd med at udarbejde ansøgningen.

Shelterprojektet – ca. 49 nye sheltere på HST doneret af AP Møller fonden:

I forsommeren 2024 har HST opført de første 19 sheltere, som allerede er meget populære bedømt ud fra bookingerne. Fra denne første pulje mangler vi at opføre 5 sheltere i Kongelunden da en nabo klagede over tilladelsen. Klagenævnet har netop afvist nabovens klage, så de 5 sheltere opføres i foråret 2025. Vi har nu yderligere 28 sheltere i udbud fordelt på 18 lokaliteter (1/3 er i option, idet vi skal sikre at der er bevilling til shelterne). Placeringer kan ses på kortbilag. Alle de nuværende sheltere formidles og bookes (hvis de er bookbare) via Udinaturen.dk

Hærværk på shelter: Viben på Kalvebod Fælled – én af landets absolut mest brugte lejrpladser er brændt ned den 6.11 2024 – og det formodes at være hærværk. Vi vil prøve at skaffe bevilling og tilladelser til at genopføre lejrpladsen, evt. som flere mindre sheltere i stedet for et stort.

Bedre formidling og service ved indgange til Dyrehavens Verdensarv: Vi har i dialog med AP Møller fonden besluttet, at der kun opføres velkomstbygninger 4 steder. To indgange til Dyrehaven: ved Fortunen og ved Springforbi og én i hhv. Store Dyrehave og Grib Skov. Planen er at være færdige ultimo 2025.

Velkomst-satellit til Naturcenter Herstedhøje: – Letbaneindgang til Vestskoven. HST har her i november 2024 søgt Nordea-fonden om tilskud til en ”velkomst-satellit” ved den nye letbanestation Glostrup Nord, se kortbilag. Det nye velkomstområde skal inspirere til at besøge Vestskoven ved at fungere som katapult til oplevelserne i området herunder på naturcenteret og tilbyde tryghed med vejvisning og toilet. Bygningen tænkes opført i styrelsens skovhusdesign i bæredygtige materialer og med tilgængelighed for alle. Hvis HST opnår tilskud vil vi arbejde for at finde økonomi til:

- En portal ved letbanestationen og en 0,9 km sti frem til mødestedet.
- At udvikle et let formidlende vandrekoncept med temaer og ruter i Vestskoven.

Sperrestrup Skov: HST og Egedal Kommune er ved at etablere en forhindringsbane i Sperrestrup Skov. Det sker som en partnerskabsaftale, hvor HST er arealsponsor og Egedal Kommune har ansvaret for etableringen og den efterfølgende drift. Redskaberne placeres spredt i skoven på en ca. 3 km rundtur, og der vil bl.a. blive etableret en smal bugtet sti på en del af strækningen.

Blixen-ruten i Folehaven: Karen Blixen Museet har sammen med Hørsholm Kommune og HST afmærket en ny vandresti på 16 km med museet som start og slutpunkt. Den går gennem Fuglereservatet, Folehaven, Arboretet og Hørsholm Slotshaven. Der er 17 lydfortællinger undervejs på turen. Den blev indviet medio 2024 og har uden tvivl resulteret i flere besøgende.

Kampagne målrettet hurtige cyklister: HST gennemfører pt. en kampagne målrettet hurtige cyklister med budskabet ”Sænk farten..... vis hensyn”. Vi sætter klapskilte op på udvalgte steder og sender pressemeddelelse til lokalpressen. Baggrunden er, at vi får mange klager fra besøgende over hurtige cyklister, der ikke tager hensyn.

Det sidste punkt gav anledning til en længere drøftelse. Det blev bl.a. fremført, at der er brugere som fravælger at gå eller cykle ture på flere arealer, eller særlige tidspunkter pga. frygten for at blive kørt ned af hurtige cyklister. Der var enighed om, at den bedste løsning ville være, om man kunne få cyklisterne til at sænke farten og tage hensyn. Det er i høj grad lykkedes med MTB-cyklisterne, men det er vanskeligere med racer-, gravel- og el-cyklisterne, som netop benytter skovenes grusveje, hvor andre besøgende også færdes. Nogle af brugerrådets medlemmer ville via deres organisationer overveje at kontakte politikerne for at få fokus på problemet og lovgivningsmæssig hjælp til at løse det.

2. Fastsættelse af dato for de 2 faste møder i 2025

De to faste møder i 2025 blev fastsat til **onsdag den 19. marts** på Naturcenter Herstedhøje og **onsdag den 19. november** på Naturcenter Herstedhøje. Begge gange kl. 15.00 – 18.00.

Der fastsættes ingen offentlige møder i 2025 idet, Naturstyrelsen vil prioritere at holde offentlige møder om nye folde i takt med, at det bliver aktuelt. Der skal bl.a. holdes møde om den nye fold i Sjælsølund Skov – dato meldes ud senere.

3. Status for konverteringen af enhedens skove til ”urørt skov”

Implementering af vedtagne forvaltningsplaner:

Kim Søderlund oplyste, at forvaltningsplaner for følgende skove som ”urørt skov” blev godkendt i 2023 og nu er under implementering:

- Store Hareskov og Nørreskoven, Farumskovene (Ryget Skov, Ganløse Ore, Nyvang, Terkelskov, Farum Lillevang), Rude Skov, Gentofteskovene (Charlottenlund Skov, Ermelunden, Ordrup Krat), Jægersborg Dyrehave, Jægersborg Hegn, Ravnholm og Pinseskoven.

Følgende skove har i 2024 fået en godkendt forvaltningsplan, som nu er under implementering:

- Buresøskovene (Slagslunde Skov, Ganløse Eged, Klokketilde Skov, Krogenlund, Uggeløse Skov og Bastrup Sø med bredarealer), Folehave Skov, Hørsholm Slotshave og Rungsted Hegn, Sjælsølund, Stumpedyse Hegn, Breele Skov, Trørød Hegn og Kohave Skov.

I forbindelse med implementeringen vil der blive fjernet ikke-hjemmehørende træarter, træer i udvalgte bevoksninger vil blive veteraniseret, bevoksningerne gjort mere heterogene og endelig vil den naturlige hydrologi blive genskabt, hvor det er muligt. Genskabelsen af den naturlige hydrologi kræver en del myndighedsarbejde i Miljøstyrelsen og hos kommunerne. Naturstyrelsen har udarbejdet paradigmer for miljøscreeningen, og vi er på HST i gang med første ”bølge”, som er Farumskovene. Dernæst fortsættes med Rude Skov.

Forslag til forvaltningsplaner under høring:

Følgende forvaltningsplaner er i offentlig høring i perioden 4.10 til 29.11 2024:

- Tokkekøb Hegn
- Ravnsholt og Sønderskov
- Geel Skov
- Bistrup Hegn
- Kongelunden og Fasanskoven

Som brugerrådet blev orienteret om den 4.10 2024 besluttede Naturstyrelsen i forbindelse med udarbejdelsen af forvaltningsplanen, at give afslag på Allerød Disc Golf Klub's ansøgning om at etablere en disc golf bane på 2,5 – 3,5 km i området ved Vestre Hus i Ravnsholt. Det skete efter en konkret vurdering, hvor drøftelserne i brugerrådet og på offentlige møder også har indgået i beslutningsgrundlaget. Det kan oplyses, at Naturstyrelsen har besluttet at være mindre imødekommende over for nye anlæg i urørt skov, der ikke er direkte med til at understøtte naturoplevelserne og vil være i uoverensstemmelse med skovens integritet som vild natur. Derudover har det også indgået, at aktiviteten kan give konflikter med andre skovgæster.

Af større ændringer hos HST lægges der op til:

- at hele Sønderskov (ca. 46 ha) skal være græsningsskov
- at der etableres en ny fold i Ravnsholt Skovs nordøstlige del
- at der etableres to nye folde i Tokkekøb Hegn. En i den østlige del og en i den sydlige del gerne i en samgræsningsordning med Allerød Kommunes areal Sortemose.
- at der etableres en ny fold i Bistrup Hegns østlige del, nord for jernbanen – forudsat at det kan ske i samarbejde med Rudersdals kommunes lysåbne areal, som er direkte nabo.
- at der etableres folde i Fasanskoven ved Kalvebod Fælled.

Forvaltningsplaner under udarbejdelse mhp. høring:

Forvaltningsplanen for Vestskoven, Jonstrup Vang, Lille Hareskov og Bøndernes Hegn samt Søllerød Kirkeskov og Rygård forventes sendt i høring foråret 2025.

Else Lerstrup Pedersen oplyste at der forud for ”projekt urørt skov” er gennemført en baseline på landsplan af Aarhus Universitet. En af skovene i baseline er Jægersborg Hegn. Mere information er tilgængelig på:

<https://ecos.au.dk/forskningraadgivning/temasider/baseline-monitering-af-statens-uroerte-skove>

Under orienteringen var der en god drøftelse af genskabelsen af naturlig hydrologi, og at det var vigtigt, at der blev taget hensyn til eksisterende naturværdier. Kim Søderlund opfordrede organisationerne til at give høringssvar – også hvis man var enig i forslagene. Hvis det kun er de uenige, der giver høringssvar, så risikerer man, at der ændres beslutninger, som man var enig i.

4. Status for udvidelse og etablering af nye folde som følge af urørt skov

Kim Søderlund oplyste at som en konsekvens af, at det er tydeligt, at borgere og skovgæster er meget interesseret i nye hegn og afgræsning, har HST besluttet, at være meget tydelige ved etablering af nye folde eller udvidelse af eksisterende folde. Når planerne er i høring vil HST sætte fokus på, hvor der eventuelt planlægges nye folde eller udvidelse af eksisterende folde. Såfremt foldene besluttet realiseret, vil der som udgangspunkt blive holdt offentlige møder om foldene for at få gode lokale råd om den præcise hegnslinje og placeringen af låger og stenter.

I de nye folde vil der blive foretaget en kraftig reduktion i antallet af træer lige før, der sættes hegn og dyr på arealet. HST har fokus på at fjerne alle ikke-hjemmehørende træer og så meget ær/ahorn som muligt. Derudover skal der holdes offentlige møder og den præcise hegnslinje skal fastlægges og opføres når nødvendige myndighedstilladelser er indhentet. Så det er en proces der tager tid.

Status for skove med vedtagne forvaltningsplaner:

- Jægersborg Hegn: Udvidelsen af Dyrehaven med ca. 230 ha blev indviet i april 2024.
- Terkelskov og Nyvang: Folden ved Klevadsmose er udvidet med ca. 18 ha i april 2024, så den nu er ca. 28 ha stor. Folden afgræsses pt med HST's egne kreaturer (galloway).
- Uggeløse Skov: Folden udvides med ca. 37 ha, så den bliver 45 ha stor. Der kommer i først omgang kreaturer på udvidelsen i nord i 2026 og i dernæst i syd i 2027. Shelterpladsen nedlægges samtidig med at der etableres en ny shelterplads i skovens østlige del. Bålpladsen ved Salamandersøen nedlægges og en ny opføres nord for Engledsvej.
- Sjælsølund Skov: Ny fold på 62 ha skal etableres. 20 ha af skoven holdes uden for folden af hensyn til lejrplads og adgang til denne. Der planlægges offentlig møde om hegnslinje og adgangsforhold i foråret 2025. Og der planlægges hugst i vinteren 2024-25 med henblik på at der opsættes hegn i sommeren 2025 og udsættes kreaturer i foråret 2026.

Foldene er vist i kortbilaget.

5. Status for naturtiltag på Flyvestation Værløse

Else Lerstrup Pedersen orienterede om, at Naturstyrelsen vil etablere mere græsning i den østlige ende af flyvestationen i form af en ny indhegning til kvæg. Kvæget skal som udgangspunkt gå på arealet hele året og være med til at gøre naturen mere varieret og bidrage til en højere biodiversitet. Arealet til græsning er ca. 35 ha og der vil fortsat være offentlig adgang via klaplåger. Naturstyrelsen forestiller sig, der vil gå ca. 10 kreaturer i indhegningen. Der vil blive opført et læskur, så kreaturerne har tørt leje. Folden er planlagt på begge sider af et vandløb og vil også inddrage en mindre del af landingsbanen for at give en mere sammenhængende fold, og mindske "flaskehalse" hvor der kan påstå dårlige situationer mellem publikum og kreaturer. Hegningen vil tage hensyn til de mange brugere af flyvestationen, og det vil fortsat være muligt at cykle, ride osv. i området.

Der har været afholdt offentligt møde, hvor der mødte cirka 40 borgere op. Naturstyrelsen søger om støtte hos Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø (tidligere Landbrugsstyrelsen) og foldens etablering er afhængig af at HST modtager ekstern finansiering.

Orienteringen gav anledning til en god drøftelse om sommer græsning og helårsgræsning og fordele og ulemper ved disse. Helårsgræsning kræver et læskur, som også er med i projektet.

Charlotte Mølgaard orienterede om, at på den centrale del af flyvestationen er Naturstyrelsen (som både grundejer og projektmager) i gang med en teknisk-biologisk forundersøgelse af muligheden for et klima-lavbundsprojekt, som skal tilbageholde mere vand i området. Det vil tilbageholde CO₂ og samtidig bidrage med mere variation i naturen og nye og vådere levesteder. Se kortbilaget.

6. Status for skovrejsningen i hovedstadsområdet

Kim Søderlund orienterede om at Naturstyrelsen i syv kommuner (Dragør, Egedal, Vallensbæk, Brøndby, Ballerup, Furesø og Rødovre) har indgået samarbejder om realisering af 11 nye bynære statsskove. Skovenes størrelse vil variere mellem 2 og 20 hektar og vil udelukkende tilplantes med hjemmehørende træer og buske, såsom eg, bøg, ask og lind. Der er i første omgang planlagt ca. 50 hektar ny statsskov i Hovedstadsområdet, og de første træer kommer i jorden i foråret 2025, såfremt de nødvendige tilladelser er opnået – og det er muligt at skaffe planterne.

Naturstyrelsen afholder i samarbejde med fem kommuner fem borgermøder i løbet af november 2024. Borgermøder til de sidste to kommuner/projekter er under fastlæggelse.

Formålet med skovene er ikke træproduktion men:

- Friluftsliv: Nyt lille rekreativt naturområde til glæde for borgerne
- Biodiversitet: Mere plads til danske dyr og planter
- Klima: CO₂ binding

Det betyder bl.a.:

- Arealet skal bruges til mere natur og ikke til bymæssige faciliteter. Dvs. som udgangspunkt ingen bålhuse, sheltere, fitness-redskaber, men gerne trampestier, lysninger og måske en bænk og en bålplads.
- Der plantes kun hjemmehørende træer og buske.

Eksempel på en tilplantningsplan med artsvalg er vedlagt som bilag.

Der var generelt ros til projektet med forslag om, at der også plantes gråpil af hensyn til humlebieerne tidligt på foråret.

7. Bordet rundt

Ingelise Aarøe Petersen: DOF Kbh.s caretakergruppe har optalt ynglefugle på Kalvebod Fælled i år. Der er fine resultater med Vibe 399 par som er et meget fint resultat. De øvrige

vadefugle som Stor Præstekrave, Rødben, Klyde klarer sig også godt. Et enkelt par Engryle har ynglet. Det samme har et par havørne, som flytter lidt rundt på området, men det blev til 2 unger i år. De gode resultater skyldes bl.a. en god pleje af området, med udjævning af grøftekanterne, tudseskraab og i øvrigt en god afgræsning. DOF er meget tilfredse med samarbejdet med Naturstyrelsen i området.

Anna Bodil Hald (ABH) udtrykte bekymring for botanikken vedrørende NST's håndtering af helårsgræsning. ABH har flere steder på NST arealer observeret, at ønsket/krav om helårsgræsning har resulteret i, at NST styrer efter, at der skal være rigeligt med vinterfoder på arealerne. Det er et problem for de lavtvoksende planter og planter med bladrosset. Dertil problemer for planter, som efterårsspirer. Dette fordi alt ligger kvalt i græs og dødt græs (førn). Især på de mere produktive arealer. Vi står over for en kolossal undergræsning. ABH mener, at man bør overveje 'tidligt ud – sent hjem' græsningsstrategi. ABH mener, at vintermånederne januar, februar og marts er af mindre betydning for naturen i forhold til løbende god nedgræsning i sommerperioden og inden udgangen af november/december. Dyrene må derefter flyttes til naboområder/reduceres i antal – evt. med tilskud af stråfoder (hø) fra nabo naturområder.

PS. Stor mængde af vissen Draphavre, som f.eks. på tidl. Fl. Værløse, er ikke vinterfoder, da Draphavre kun byder på ringe mængde grønt om vinteren.

Anita Garbers oplyste at Dansk Vandrelaugs Københavns afdeling arbejder på at formidle et net af muligheder for at gå grønt og så vidt muligt trafikfrit gennem København. 10 ruter er foreløbig på tegnebrættet og gennemgået. De mangler en form for mangfoldiggørelse. I hovedforeningen arbejder vi bl.a. med kvalitetsstier – altså stier, som skal opfylde visse betingelser stillet af den Europæiske Vandreforening. Blixenruten er en kvalitetssti. Endelig påpegede Anita, at hun har oplevet at der var stigende problemer med græsset: græsavn, som kan skade hundenes poter og ører.

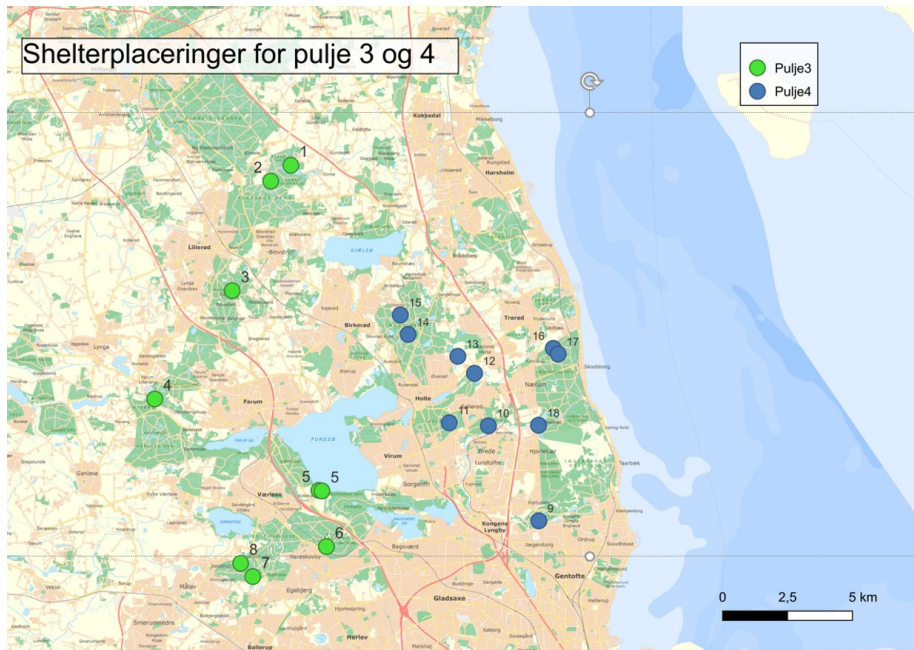
Søren Espersen meddelte, at Det Grønne Råd og en række foreninger i Hvidovre har planer om at gentage Biofolkemødet fra 2024 i slutningen af maj 2025. På mødet vil foreningerne og Hvidovre Kommune formidle Hvidovres natur, herunder indsatsen for at få mere vild natur ind i haverne og i byrummet generelt.

Vibeke Preisler oplyste at Friluftsrådet søndag den 17. november afholder en konference om de kommende Marine Naturnationalparker i henholdsvis Lillebælt og Øresund. Fokus var på hvordan man bedst varetager naturen og friluftslivet så der er plads til begge dele og hvordan man formidler en forståelse for vigtigheden af at passe på naturen og hvordan man gør det. Miljøminister Magnus Heunicke var forbi og kom med et kort oplæg samt svarede på spørgsmål fra deltagerne. Efterfølgende lyder det fra deltagerne, at det var en rigtig god og givende konference.

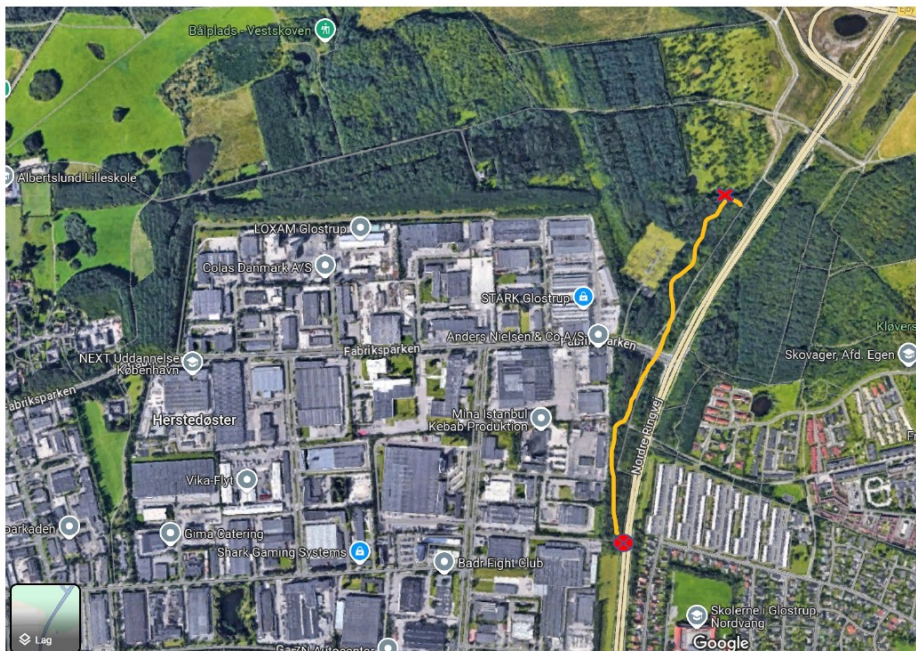
8. Eventuelt

Anna Bodil Hald efterlyste flere klaplåger ind og ud af Troldhøjfolden i Sperrestrup Skov. Konkret blev der efterlyst en klaplåge, som giver adgang til selve fortidsminde Troldhøj og en låge ved siden af det eksisterende led. Naturstyrelsen takkede for forslagene og vil gå videre med dem.

Bilag til punkt 1: Planlagte nye sheltere op til 28 afhængig af økonomi

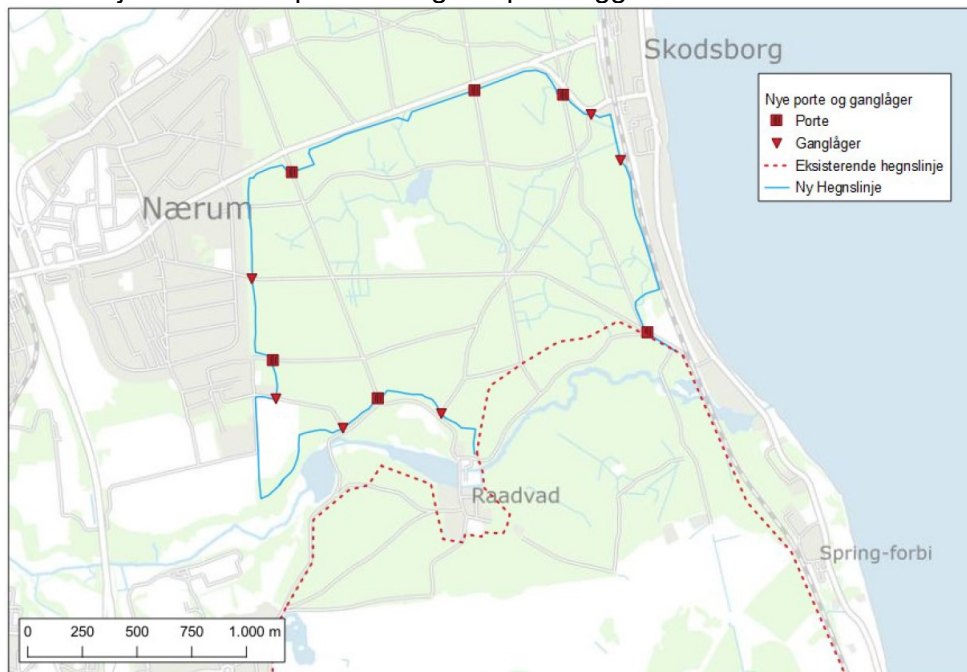

Ny Velkomst-satellit ved letbanen - forslag

Bilag til punkt 4 udvidelse af folde eller nye folde

Udvidelsen af Jægersborg Dyrehave med ca. 230 ha er sket i 2024. 19 kronhjorte udsat i april 2024 og der planlægges at udsætte ca. 20 mere

Udvidelsen af Klevad folden til 28 ha er sket 2024:

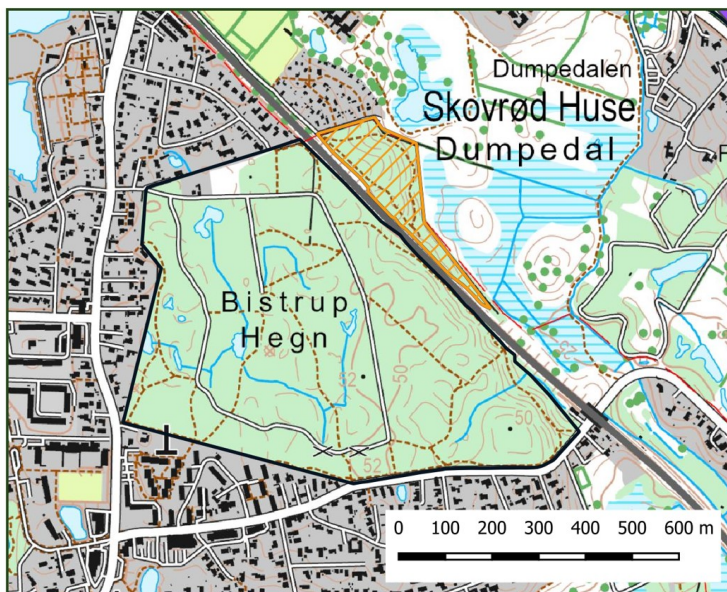
Udvidelsen af fold i Uggeløse Skov – kreaturer kommer i 2026 og -27

Ny fold i Sjælsølund Skov – kreaturer kommer i 2026

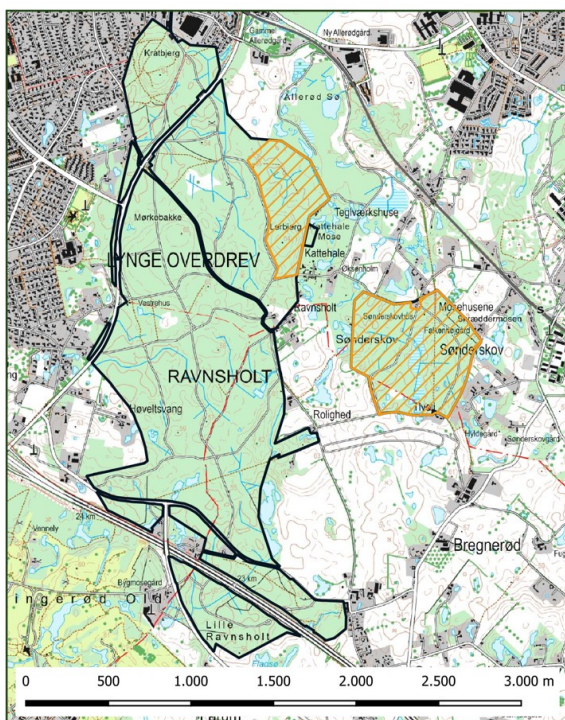
Høring 2024: ny fold i Bistrup Hegn

Signaturforklaring

- Skitse af ny hegning
- Naturstyrelsens areal

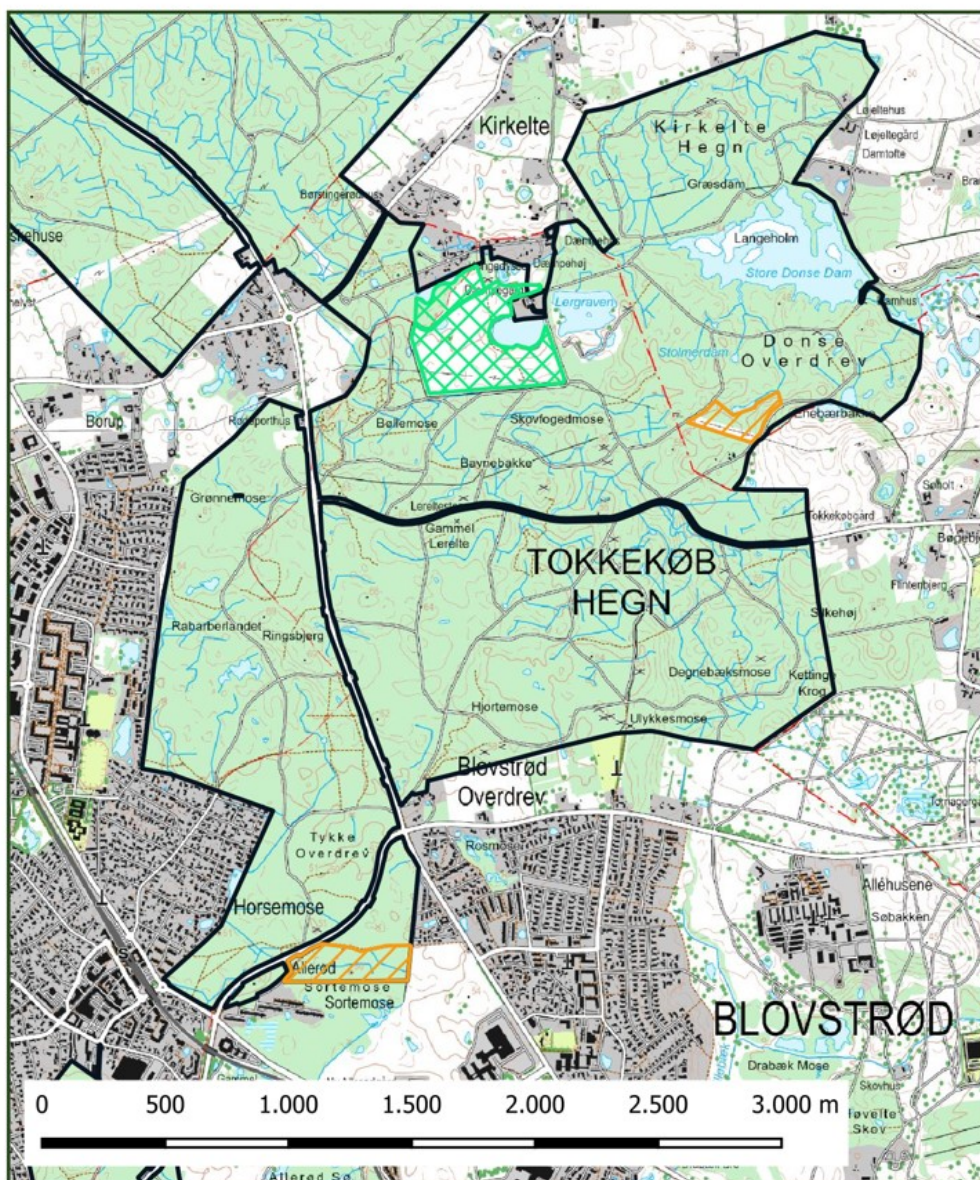
Høring 2024: nye folde i Sønderoskov og Ravnholt (nordøst)

Signaturforklaring

- Skitse af nye hegninger
- Naturstyrelsens areal

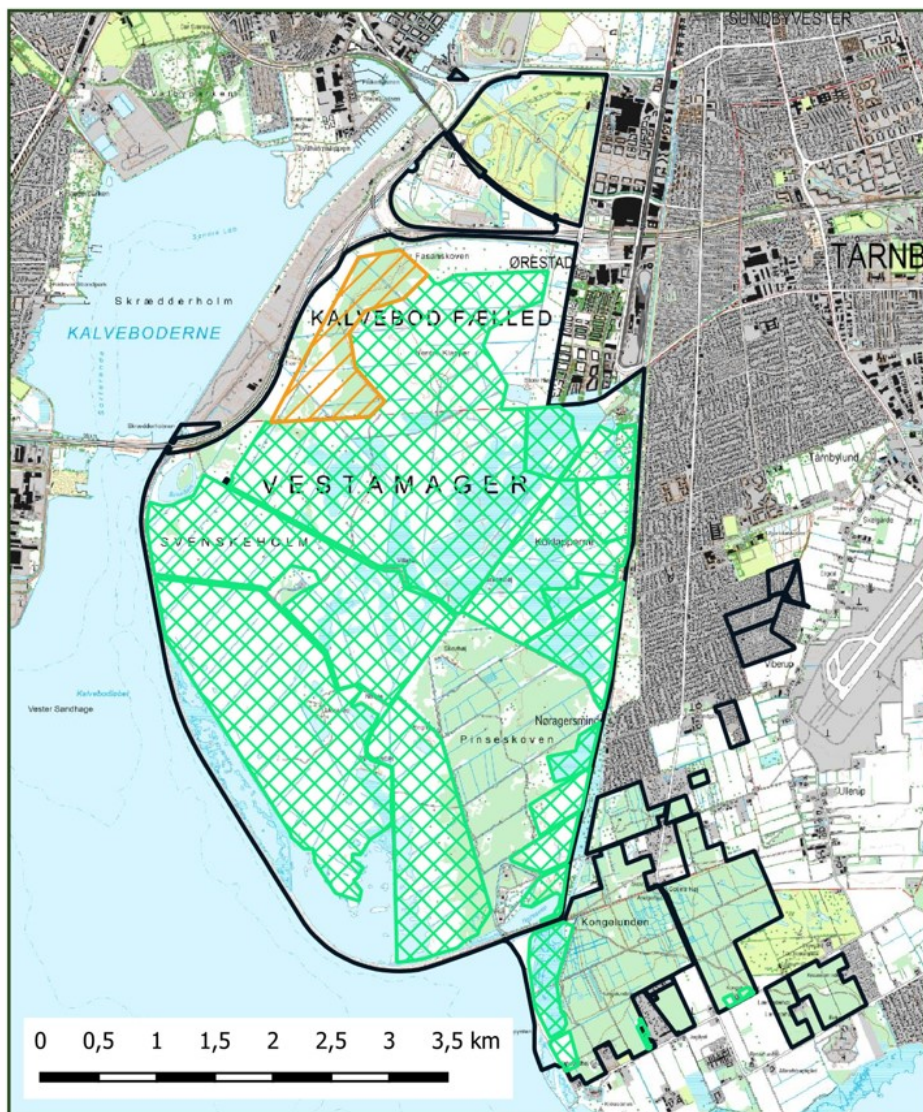
Høring 2024: 2 nye folde i Tokkekøb Hegn (syd og øst)

Signaturforklaring

- Skitse af nye hegninger
- Eksisterende hegninger
- Naturstyrelsens areal

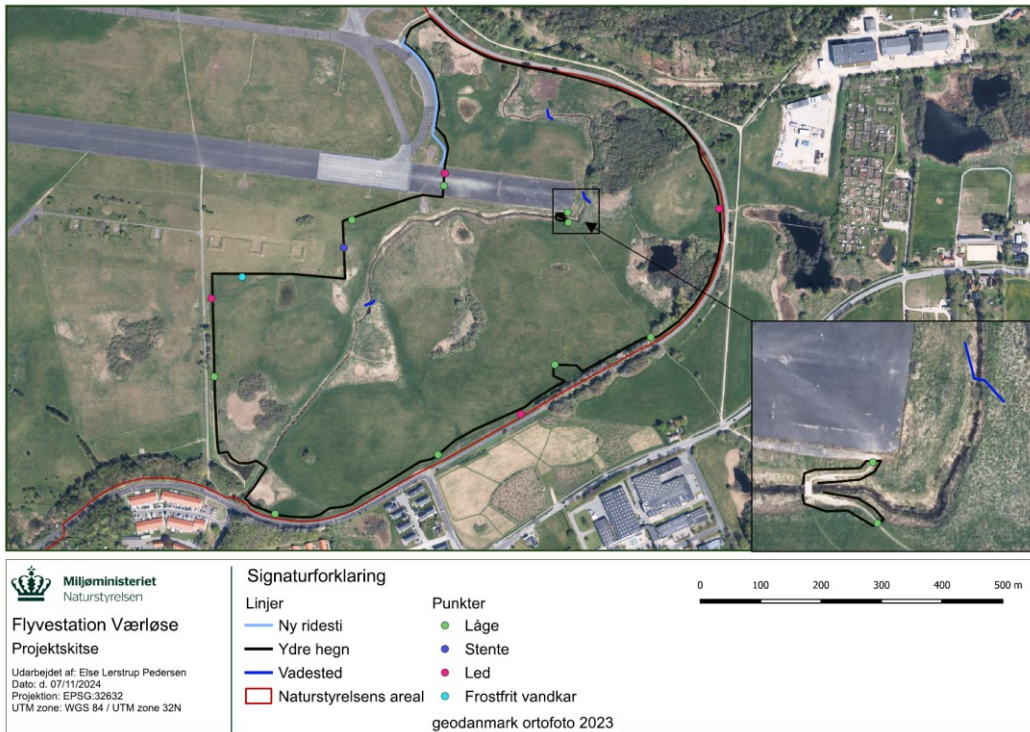
Høring 2024: Ny fold i Fasanskoven (Kalvebod Fælled)

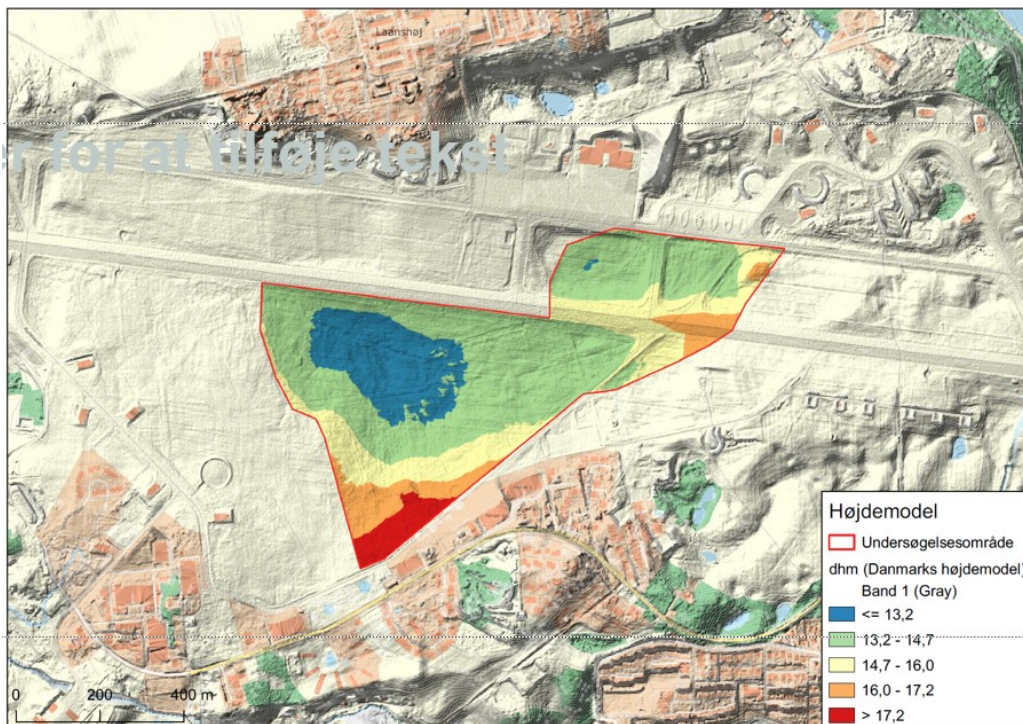
Signaturforklaring

- Skitse af ny hegning
- Eksisterende hegninger
- Naturstyrelsens areal

Bilag til punkt 5 - projektskitse til ny fold med kreaturer på Flyvestation Værløse

Muligt nyt klima-lavbundsprojekt, som vil give frit vandspejl om vinteren i det blå område:

Eksempel på tilplantningen af en ny lille statsskov.

Den har ikke til formål at producere træ.

Område 2 – Forslag af 6/11-2024

ASK=Ask
LØN=Spidsløn
EG=Eg
RGR=Rødgran
AVN=Avnbøg
SKF=Skovfyr
ASP=Bævreasp
LIN=Lind
BØG=Bøg
RØN=Selje-røn
KIR=Fuglekirsebær

2.000 planter pr. hektar
Renhold i 2-3 år
Ingen kulturhegn

Eg: 50% Stilk-eg, 10% Skovfyr, 5% Fuglekirsebær, 5% Lind, 5% Spidsløn, 5% Avnbøg, 5% Bævreasp, 5% Ask, 5% Selje-røn, 5% Rødgran

Bryn 1: Almindelige Hæg, Seljepil, Tørst
(Blomstring: April, Maj og Juni)

Bryn 2: Skovæble, Engriflet Hvidtjørn, Dunet Gedeblad
(Blomstring: Marts, Maj og Juni)

Bryn 3: Hunderose, Æblerose, Slåen, Almindelig Røn
(Blomstring: April, Maj og Juni)

Bryn 4: Benved, Kvalkvæd, Almindelig Hyld, Navr
(Blomstring: Maj og Juni)

I de runde cirkler (ca 20 meter i diameter) plantes kun 1 art, så man er rimelig sikker på at arten også findes i skoven om 30 år og som hjælp til formidlingen, så borgere kan finde og se de forskellige træarter.

I egeskoven plantes træerne helt tilfældigt. Hvis alle 2000 træer/ha overlever, skal der antagelig tyndes ud i beplantningerne om 5-10 år for at sikre at træerne får store kroner og gerne grene til jorden.